

Jerzy Piotrowski

Inwentarz dóbr bieżuńskich 1735

Bieżuńskie Zeszyty Historyczne 28, 21-54

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

INWENTARZ DÓBR BIEŻUŃSKICH 1735
ARCHIWUM GŁÓWNE AKT DAWNYCH W WARSZAWIE,
KSIĘGA PŁOCKA GRODZKA,
OBLAT¹ 8, KARTA 64-71

Od redakcji

Oryginał opublikowanego poniżej Inwentarza Dóbr Bieżuńskich z 1735 roku znajduje się w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie, w Księdze Płockiej Grodzkiej, wpisany do ksiąg sądowych pod numerem ósmym (Oblat 8), na ośmiu kartach (piętnaście stron) oznaczonych numerami 64-71.

Jego fotokopia została wykonana przez Mariana Przedpełskiego i częściowo opracowana w 1997 roku przez Stanisława Iłskiego. Po śmierci Mariana Przedpełskiego w 1998 roku trafiła do zbiorów bieżuńskiego muzeum.

Jest to pierwszy tak szczegółowy opis Bieżunia i okolic, jaki dotychczas udało się odnaleźć, stosunkowo mało znany, dlatego też doceniając jego wartość, w roku bieżącym redakcja Bieżuńskich Zeszytów Historycznych zdecydowała się na jego publikację na łamach naszego wydawnictwa. Zachowano oryginalną pisownię oraz wersyfikację. Staropolskie zwroty i wyrażenia zostały opatrzone przypisami objaśniającymi ich często już dziś zapomniane znaczenie. Zostały one opracowane w oparciu o elektroniczną wersję "Słownika języka polskiego" pod redakcją Witolda Doroszewskiego, t. 1-11, Warszawa 1958-1969 oraz wiele innych źródeł uzupełniających. Być może zakłócają one w jakiejś mierze oryginalną treść inwentarza, czynią go jednak zrozumiałym dla współczesnego czytelnika.

Inwentarz powstał w 1735 roku w momencie przejścia w dzierżawę majątku Dóbr Bieżuńskich przez Księżnę Elżbietę Annę z Wiśniowieckich Zamoyską, urodzoną w 1701 lub 1702 roku, zmarłą 29 grudnia 1770 roku. Była ona córką Michała Serwacego Wiśniowieckiego herbu

---

¹ Oblat - wpis aktu prawnego do ksiąg sądowych.

Korybut² i drugą żoną (od 1722 roku) VII ordynata w Zamościu Michała Zdzisława Zamoyskiego³ (ok. 1679–1735), wojewodziną smoleńską. Z tego małżeństwa narodziła się jedyna córka Katarzyna. W latach 1722–1725 Elżbieta Anna przebywała w Bieżuniu następnie, po przejściu przez męża Ordynacji, w Zamościu. Po jego śmierci w 1735 roku wraca do Bieżunia, gdzie wraz z synem Michała z pierwszego małżeństwa - Andrzejem Hieronimem Franciszkiem⁴ (1717–1792) pozostaje

² Michał Serwacy Wiśniowiecki herbu Korybut (ur. 1680, zm. 16 września 1744) – hetman wielki litewski 1703–1707, 1710–1713 i od 1735, regimentarz wojsk litewskich od 1730, hetman polny litewski 1702–1703 i 1707–1709, wojewoda wileński od 1735, kanclerz wielki litewski od 1720, kasztelan wileński od 1703, starosta piński, wołkowycki, gliniański, wilkiński, wilkowski, kirsiński, metelski imerecki. Syn Konstantego Wiśniowieckiego oraz Anny z Chodorkowskich. Młodszy brat Janusza Antoniego, ostatni męski przedstawiciel rodu Wiśniowieckich. Michał Serwacy był trzykrotnie żonaty. Pierwszą jego żoną była jego przysposobiona siostra, Katarzyna Dolska, córka jego ojczyma z pierwszego małżeństwa. Małżeństwo to, zaaranżowane przez matkę z powodów majątkowych, było całkiem udane i bezkonfliktowe. Niemniej w czasie jego trwania Michał wiele lat spędził z dałą od małżonki - najpierw w podróżach edukacyjnych, później w trakcie wojny domowej w wojsku, następnie w niewoli i na przymusowej emigracji. Mimo tego jego owocem były narodziny dwóch córek - Anny (1700–1732) i Elżbiety (1701–1770). Książę obie córki wydał za mąż jednocześnie w roku 1722. Starszą Annę za Józefa Ogińskiego, młodszą Elżbietę za Michała Zamoyskiego. Po śmierci Katarzyny w styczniu 1725 roku książę długo nie nosił żałoby. Chcąc koniecznie przedłużyć ród, ożenił się ponownie już 29 lipca 1725 roku. Wybór jego podyktowany nie wielkością posagu czy korzyściami politycznymi, ale możliwością urodzenia męskiego potomka padł na Magdalenę Czartoryską, która była młodszą od córek Michała Serwacego. Wówczas jednak nie uważano takiego małżeństwa za coś niezwykłego. Magdalena szybko dała księciu syna. Już rok po ślubie urodził się Jeremi i choć wydawał się zdrowy, zmarł jednak przeżywszy zaledwie rok. Wkrótce Magdalena urodziła kolejnego syna, któremu nadano imię Ignacy (1728) i jeszcze w tym samym roku zaszła ponownie w ciążę. Niestety, wkrótce ciężarna księżna zmarła na ospę (5 grudnia 1728 roku), a kilka miesięcy później zmarł również jej drugi syn pogrążając ojca w wielkim żalu (31 maja 1729 roku). Po raz ostatni Michał Serwacy ożenił się w 1730 roku z Teklą Różą Radziwiłłówną, wówczas już wdową po Jakubie Flemmingu. Trzecia małżonka Wiśniowieckiego była również młoda, a przy tym majątna i wykształcona. Mimo różnicy wieku małżonkowie bardzo dobrze się rozumieli - Michał Serwacy nieraz w listach wyrażał szczęście, jakie go spotkało w związku z tym małżeństwem. Tekla, która bardzo liczyła na przedłużenie wymierającego rodu, poczęła nawet skupować dawne posiadłości Wiśniowieckich, które były w obcych rękach. Jeszcze w 1730 roku zaszła w ciążę, jednak syn, który się urodził przedwcześnie, był słabowity i wkrótce później zmarł. Księżna więcej nie zaszła w ciążę i los rodu został przesadzony.

³ Michał Zdzisław Zamoyski (ok. 1679–1735) – polski magnat herbu Jelita. Był synem Marcjana Zamoyskiego i Anny Franciszki Gnińskiej, bratem Tomasza Józefa, w 1725 został szóstym ordynatem zamojskim. Starosta gniewski, bratiański, lęborski i bolimowski. Od 1714 łowczy wielki koronny, a od 1732 wojewoda smoleński. W 1732 otrzymał Order Orła Białego. Był konsyliarzem ziemi halickiej w konfederacji sandomierskiej 1704 roku.

⁴ Andrzej (Jędrzej) Hieronim Franciszek Zamoyski herbu Jelita (ur. 30 września 1717 w Gniewie, zm. 10 lutego 1792 w Zamościu) – kanclerz wielki koronny

do lat pięćdziesiątych XVIII w. Wtedy to zostaje właścicielką Bielin - pięknie położonej nad Sanem wsi, leżącej kilka kilometrów na południe od Ulanowa, gdzie ufundowała okazały, murowany, barokowy kościół, w którym została pochowana i upamiętniona wykonaną z czarnego marmuru tablicą kommemoratywną.

Sanktuarium św. Wojciecha w Bielinach fundacji Elżbiety Anny Zamoyskiej

---

ny w latach 1764–1767, marszałek Trybunału Głównego Koronnego w 1761 roku, wojewoda inowrocławski w latach 1757–1764, starosta halicki, lubelski, brodnicki i rostocki. Polityk, prawnik i pamiętnikarz.

Tablica nagrobna Elżbiety Zamoyskiej w kościele w Bielinach

Jej treść przytaczamy in extenso:

*D.O.M.*⁵

Tu leży tego kościoła Fundatorka

I. W. Elżbieta Ordynatowa Zamoyska Woiewodzina Smoleńska

Córka I. O. Xiozecia Michala Korybuta Wiszniowieckiego

Woiewody Wilenskiego Hetmana Wielkiego Wielkiego Xięstwa Litewskiego

y Katarzyny Anny Hrabianki z Dolskiej,

Ostatnia z Xiozót Wiszniowieckich,

Matka Sierot, Opiekunka Ubogich Żyła na Swiecie dla wszystkich przykładem

Umarła Dnia 29. Miesiąca Grudnia, Roku 1770. Zycia swego Wieku 68.

Prosi O Zdrowas Marya.

Należy wspomnieć, iż Inwentarz został sporządzony w obecności Mikołaja Trzcńskiego Burgrabiego Płockiego, Bartłomieja Myślińskiego oraz woźnego Wojciecha Kobusa. Podpisany również przez Jana Kanińskiego komisarza księżnej Elżbiety Anny Zamoyskiej oraz Pawła

⁵ D.O.M. (łac. *Deo Optimo Maximo* - Bogu Najlepszemu, Największemu) – akronim umieszczany na nagrobkach i kościołach chrześcijańskich.

Kamieńskiego dnia 12 maja 1735 roku, tj. dwa lata po przemarszu przez Biezuń wojsk rosyjskich w związku z wybuchem wojny toczonej w Europie w latach 1733-1735 między koalicjami Francji, Hiszpanii i Bawarii a Austrii, Rosji, Prus i Danii. Przyczyną wojny była rywalizacja o koronę polską Stanisława Leszczyńskiego z Augustem III Sasem, a także dążenie Francji do zdobycia nowych terytoriów w Rzeszy (Lotaryngia) oraz we Włoszech. Jak wynika z opisu, Biezuń doznał wtedy dość dużych zniszczeń, stąd liczne określenia: *od Moskwy zniszczone, przepalane, poopalane, itp.*

W skład Dóbr Biezuńskich w 1735 roku wchodziło jedno miasto Biezuń oraz 16 wsi: Kocewo, Dąbrówki, Siedliska, Semborz, Zimolza, Obręb, Jonne, Elźbiecin, Seroki, Mojnowo, Swojęcín, Osówka, Żuromin, Chamsk, Karniszyn oraz Lutocin.

W części poświęconej Biezuńowi znajduje się szczegółowy opis zamku z wyposażeniem oraz skarbcem, młyna, browaru z gorzelnią, kuźni, ogrodów, ratusza, karczmy oraz folwarku z budynkiem mieszkalnym, stajenką, krownią, oborą i cegielnią wraz z dokładnym opisem stanu i wyglądu żywego inwentarza. Poznajemy również nazwiska 106 mieszczan biezuńskich oraz dowiadujemy się, że mieszkali w 84 domach, z których 5 było zniszczonych.

W podobny sposób we wszystkich wsiach podana jest ilość chałup z podziałem na dobre i złe, ilość chłopów, ich synów, koni i wołów oraz ilość komorników i ludzi posiadających określone zawody, jak: kowal, ogrodnik, owczarz, krawiec, tracz czy szewc. W wioskach, w których znajdowały się folwarki, opisane są szczegółowo budynki inwentarskie, zwierzęta oraz sprzęt. Nie wszyscy ludzie mają nazwiska, niektórzy tylko imiona. Co charakterystyczne - wymienia się tylko głowy rodzin, a więc mężczyzn i wdowy oraz chłopców (synów). Nie są wymieniane kobiety zamężne i panny (córki).

I tak dowiadujemy się, że w Folwarku Kocewskim znajdował się 1 stary budynek, owczarnia, stajenka, stodoła oraz 1 chałupa.

We wsi Dąbrówki wymienionych jest 7 chłopów mieszkających w 6 chałupach, ich 12 synów i 4 woły oraz 5 komorników.

We wsi Siedliska i Semborz mieszkało 4 traczy, 1 bartniczka oraz dwóch braci Miedzyńskich.

We wsi Zimolza znajdowało się 5 chałup chłopskich, zamieszkałych przez 5 chłopów, 1 wdowę oraz 4 komorników, ich 11 synów oraz 2 woły.

W opisie wsi Obręb wymienione zostały należące do dworu: stodoła, owczarnia oraz 2 domy zamieszkałe przez owczarza oraz Żyda prowadzącego browarek. Należy podkreślić, iż jest to pierwsza wzmianka o przedstawicielu tej narodowości na naszym terenie. Wymienionych jest też 5 chałup chłopskich, zamieszkałych przez 5 chłopów, 4 komorników, 1 owczarza oraz ich 14 synów i 8 wołów.

We wsi Jonne opisany został folwark z budynkiem mieszkalnym, spichrzem, 2 stodołami (nową i starą), sieczkarnią, stajenką, oborą, 4 chlewikami oraz owczarnią. We wsi znajdowała się też karczma. W 12 chałupach mieszkało dwóch chłopów posiadających ziemię (tzw. gburów), 10 ogrodników, 3 komorników, 1 owczarz oraz 1 wdowa. Posiadali oni 22 synów, 24 konie oraz 26 wołów.

W Elżbiecinie mieszkało w 2 chałupach 2 ogrodników.

We wsi Seroki znajdował się folwark z budynkiem mieszkalnym, spichlerzem, 2 stodołami, owczarnią, krownią, stajenką i 5 chlewikami. We wsi znajdowała się również karczma. W 14 chałupach zamieszkiwało 5 chłopów (gburów), 6 ogrodników, 2 czynszowników, 1 szewc i 1 owczarz. Posiadali oni 10 synów, 20 koni i 31 wołów.

We wsi Mojnowo znajdował się też folwark, a w nim budynek mieszkalny, stajnia, spichlerz, stodoła, owczarnia. W 11 chałupach zamieszkiwało 11 chłopów, którzy posiadali 15 synów, tyleż samo koni i 25 wołów.

W Swojęcinie znajdowało się 12 chałup zamieszkałych przez 14 chłopów, posiadających 16 synów, 24 konie i 47 wołów.

Folwark Żuromiński składał się z budynku mieszkalnego, stajenki, szopy dla bydła, 2 stodół, spichlerza, owczarni, 5 chlewików, browaru, karczmy. W 13 chałupach mieszkało 13 chłopów, 1 wdowa, 1 kowal, 1 czynszownik, 1 szewc, 1 krawiec i 1 owczarz.

We wsi Osówka znajdowała się jedna chałupa zamieszkała przez owczarza.

Podobnie do żuromińskiego wyglądał Folwark Karniszyński. Obok budynku mieszkalnego znajdowała się krownia, obory, owczarnia, stodoła, karczma oraz młyn nad strugą Lutą. W 12 chałupach mieszkało 12 chłopów, 1 wdowa i 1 owczarz.

W końcowej części Inwentarza znajduje się krótki opis karczmy w Lutocinie, której stan wymaga remontu.

Rzeczą charakterystyczną dla języka autorów Inwentarza jest brak

określonych reguł ortograficznych i gramatycznych. Często wyrazy określające te same rzeczy zapisywane były w różny sposób. Rzeczowniki pisane są przeważnie z dużej litery, czasami jednak z małej. Litera „j” i „i” była pisana wymiennie z literą „y”. W kilku miejscach zastosowano zaczerpniętą z języka niemieckiego literę „ß” (scharfes S) odpowiadającą polskiemu „s”. Litera „ó” często zapisywana jest jako „o”, a „ż” jako „z”. Krawędzie boczne kilku stron są przetarte, stąd odczytanie niektórych wyrazów było niemożliwe - miejsca te oznaczono wielokropkiem. Zwraca uwagę również dowolność w stosowaniu znaków interpunkcyjnych, przecinki stawiane bywają przed spójnikiem. Często nowe zdanie nie zaczyna się wielką literą, lecz małą. Nierzadkie są również tzw. zbitki wyrazowe utrudniające zrozumienie tekstu.

Po zapoznaniu się z zawartością "Inwentarza" dowiadujemy się, że Biezuń i okolice w 1735 roku to tereny rolnicze, zamieszkiwane przez ok. 360 osób płci męskiej, posiadających stosunkowo dużą ilość zwierząt hodowlanych (bydło, konie, owce, trzoda chlewna, drób). Drewniana zabudowa często określana jest jako zniszczona, stara lub wymagająca naprawy. W zabudowaniach dworskich zanotowano wiele zniszczeń wojennych, zepsutych sprzętów czy wymagających naprawy budynków.

Jerzy Piotrowski

L. 90 12

Inwentarz Dobr Biezuńskich, przy Opisaniu Łamku,
Miasta, Towarkow, Wsiow, Browarów, Młynow y innych
Budynekow Odebranych w Pokojszym Jasnio Czwiceczny Siedziny.
Ktymi: Elzbieta z Urzędowiczek Łamoy skiej wedykato-
rki Wojewodziniey Smoleńskiej, przy **Przeznawę** J. H. M. P.
Panow Mikołaja Trzcimickiego Błagrabięgo Połowiego, Bia-
łomija Myslińskiego, Hładziej Wycięcha Kobusa Wszie-
go na Gz. dnia Dwunastego Miesiaca Maja, Roku
Tysiąc siedemset trzydziestego Piątego Zweryfikowany
y spisany.

Opisanie Łamku.

64

Wzrost Łamku spha rnięta zarobka, na niego mostowa stara, na niej Dwudzi-
ciu. Wzrost wsiow: de Kozca, Ortaś Kobow, Łamkiem y klużem, sukma-
na galka, 2 sieni drzwi troje, wmei, okien dwie, wktórych był posłużony, ch-
18. Pokoj po prawej ręce sieni mleci o trojgu drzwiach z Łamkami, wrom
kumem murowany, sieni trasy do miodow, przesialony, okien 2, wktórych
był posłużony, id. Pościelka dybowa, poparzona, y niemzybita, z tego
Pokoju Kabinet rogony o dwuygu drzwiach z Łamkami bez klużu Łamkego
z kumieniem murowanym na dole osłużonym, Pościelka także dybowa
męczybita, okien 2, wktórych był posłużony, 8. 2 tego Kabineta szonka ze
drzewami na Płodzieńcu, okien puściłcia, wktórych był posłużony, 6.
Kuchoga prosta z Janic, y kuminek. 2. 2 tego szonki Kabinet drugiego ogona
drzwiach z Łamkami bez Klużu Łamkego, y kumieniem murowanym
nadstawionym. Pościelka niemzybita, okien 2, wktórych był posłużony, 20.
2 tego Kabineta Łamki Cynki, 2 w. 1. 1. kę niemzybita y barde poparzona
kumem odnowany, bez kachlowy biały z rogami podługanymi, okien 2,
wktórych był posłużony, 12. 2 tego Pokoju Ortaś de Kozca, 2 sieni z Jan-
kiem bez Łamki, w ktorej wsię Hobowy 2 sieni pościelka niemzybita, sieni drzwi
kachlowy z podługanymi rogami, okien 2, wktórych był posłużony, 20. kumi-
now 2, nadpisanym, Ortaś y Łamkiem de Kozca. 2. 2 sieni Ortaś bez
Łamki na dwa sieni z Pokoju przynięgo, wktórym Pościelka nie stoncia
na, w tramugach przy oknach sieni z podługanymi rogami, kumem poparzony bez
przy miewanym, sieni biały kachlowy przynięgo y podługanymi rogami.
okien 2, wktórych był posłużony, 8. 2 tego Pokoju Ortaś de Kozca, 2 sieni z
Łamkiem bez klużu, w ktorej Kabinetu, pościelka niemzybita, kuminek nadp-
wany, okien 2, wktórych był posłużony, 30. 2 tego Kabineta Ortaś y Łamkiem
bez klużu do szonki, wktorej pościelka z Janic, w ktorej okien nadstawion-
nych był posłużony, 13. Ortaś y Łamkiem bez klużu na Płodzieńcu,
w ktorej na gorze, na sieni cała, wmei Ortaś y Łamkami, pościelka niemzy-
bita, kuminek 4, okien 12, wktórych był posłużony, 38. Łamku 2, Kuchoga
mi zielanymi, przy tej sieni Kabinetu szonki w ktorej do niego podługan-
14/11

Inwentarz Dobr² Biezuńskich przy Opisaniu Zamku, Miasta, Folwarkow, Wsiow, Browarow, Młynow, y innych Budynkow odebranych w Połeśyą³ Jasnie Oswieconej Xiężny JeyMci Elżbiety z Wisniowieckich Zamoyskiej Ordynatowej Wojewodziny⁴ Smoleńskiej, przy Prezencyi⁵ Ich m/w Panow Mikołaja Trzczińskiego Burgrabiego⁶ Płockiego, Bartłomieja Myslińskiego, tudzież Woyciecha Kobusa Woźnego⁷ na Gruncie. Dnia dwunastego Miesiąca Maja, Roku Tysiąc, Siedemset, Trzydziestego Piątego zweryfikowany y spisany.

Opisanie Zamku

64

Wkoło Pałacu fołsa⁸ rznięta⁹ zarosła, na niey Mostow dwa starych przed Dziedzińcem, ktorych wchodząc do Pałacu, Drzwi dębowe z Zamkiem y kluczem z ułomaną gałką¹⁰. z Sieni drzwi troje, wniewy okien dwie, w ktorych Szyb potłuczonych 18. Idąc po prawey ręce Pokoy przedni o troygu Drzwiach z Zamkami, w nim Kumin¹¹ murowany, Piec biały od Moskwy¹² przepalony, Okien 2, w ktorych Szyb potłuczonych 11. Posadzka dębowa popaczona, y nieprzybita. Z tego Pokoju Gabinet¹³ rogowy o dwoygu drzwiach z Zamkami bez klucza iednego, z Kuminkiem murowanym na dole otłuczonym, Posadzka także dębowa nieprzybita, okien 2. w tych szyb potłuczonych 8. z tego Gabinetu Sionka¹⁴ ze

¹ L. (łac. liber) - księga, tom.

² Dobra - majątek ziemski.

³ Odebranych Połeśyą (posesja) - przejętych w dzierżawę.

⁴ Wojewodzina - żona wojewody.

⁵ Przy prezencyi - w obecności.

⁶ Burgrabia - zarządca, opiekun zamku, zastępca kasztelana lub starosta grodzkiego sprawujący funkcje administracyjne i sędownicze w obrębie grodu.

⁷ Woźny - niższy urzędnik sądowy, do którego obowiązków należało wręczanie pozwów, odczytywanie wyroków, odbieranie przysięgi świadków, itp.

⁸ Fołsa (fosa) - głęboki rów, przeważnie napełniony wodą, opasujący stanowisko obronne, np. miasto, zamek, twierdzę.

⁹ Rznięta (rznięta) - przekopana.

¹⁰ Gałka - okragły, kulisty uchwyt na drzwiach.

¹¹ Kumin (komin) - pionowy służący do odprowadzania dymu z urządzeń paleniskowych.

¹² Od Moskwy - przez wojska rosyjskie.

¹³ Gabinet - pokój przeznaczony do pracy umysłowej.

¹⁴ Sionka - mała sień.

drzwiami na Dziedziniec, okien pułtrzecia¹⁵, w nich Szyb potłuczonych ośm¹⁶. Podłoga prosta z tarcic¹⁷, y Kuminek. Z tey Sionki Gabinet drugi rogowy o dwu drzwiach z Zamkami bez klucza iednego, y kuminkiem murowanym nadtluczonym. Posadzka nieprzybita, okien 2. w nich szyb potłuczonych 10. Z tego Gabinetu Pokoy drugi przedni, z posadzką nieprzybitą y bardzo popaczaną Kumin nadpsowany¹⁸. Piec kachlowy¹⁹ biały z rogami poodtrącanymi, okien 2. w nich Szyb potłuczonych 12. Z tego Pokoiu Drzwi do Stołowej Izby z Zamkiem bez Zaszczepki²⁰, w tey Stołowej Izbie posadzka nieprzybita, Piec biały kachlowy zpoodtrącanymi rogami, okien 2. w nich Szyb potłuczonych 20. kuminow 2. nadpsowanych, Drzwi z Zamkiem do Ogrodu. Z tey Izby Drzwi bez Zamku na lewą Stronę do Pokoju przedniego, wktorym Posadzka nie skończona, w Framugach²¹ przy oknach Cegła powybijana, kumin popsowany bez przymurowania, Piec biały kachlowi przepalony z poodtrącanymi rogami. okien 2. w nich Szyb potłuczonych 8. Z tego Pokoju drzwi do Gabinetu rogowego, z Zamkiem bez klucza. w tym Gabinecie posadzki niemasz²², Kuminek nadpsowany, okien 2. w nich Szyb potłuczonych 30. Z tego Gabinetu Drzwi z Zamkiem bez klucza do Sionki, wktorey podłoga z tarcic prostych, okien pułtrzecia w nich Szyb potłuczonych 13. Drzwi z Zamkiem bez klucza na Dziedziniec, Wschody²³ na górę, na ktorey Sala, w niey Drzwi 4. z Zamkami, posadzka nieprzybita, Kuminow 4. okien 12 w nich Szyb potłuczonych 38. Gankow 2. z Kratami żelaznymi, przy tej Sali po iedney Stronie wchodząc do niey poddasze zaczęte było objąć tarcicami y lepić²⁴ podłogę, ale niedokończono, na drugiey Stronie z Salą, ani wybito ani wylepiąno. wtych obudwu Poddaszach okien małych 28 w nich Szyb potłuczonych 54. wracając się z gory przy Wschodach Drzwi do Gabinetu rogowego z Zamkiem bez klucza y posadzki niemasz, Kuminek niedokończony. okien 2, w nich Szyb potłuczonych 8. Z tego Gabinetu Drzwi z Zamkiem do przedniego Pokoju, wktorym posadzka nieprzybita, kumin popsowany, piec kachlowy biały przepalony. Drzwi na boku do przedniego drugiego Pokoju bez Zamku, okien 2 w nich

¹⁵ Pułtrzecia (półtrzecia) - dwa i pół.

¹⁶ Ośm - osiem.

¹⁷ Tarcice - deski.

¹⁸ Nadpsowany - nadpsuty.

¹⁹ Piec kachlowi - piec kaflowy.

²⁰ Zaszczepka - haczyk lub skobel służący do zamykania od wewnątrz drzwi.

²¹ Framuga - zagłębienie w murze zwykle z otworem na drzwi lub okno.

²² Niemasz - nie ma.

²³ Wschody - schody.

²⁴ Lepić - wyklądać wewnętrzną powierzchnię pomieszczenia, np. gliną.

Szyb potłuczonych 4. Drzwi do Sieni z Zepsowanym do Zamku kruczkciem²⁵. w tym Pałacu we wszystkich dolnych Pokojach y w Sali na gorze suffity bez podbitki²⁶ niedokończone, y gradusow²⁷ mniemasz, bo tylko do czasu dla Rzemieślników trepy²⁸ drewniane zrobiąno. Piwnic pod Pałacem trzy ze drzwiami sosnowymi na Zawiasach y hakach zelaznych, u dwoyga drzwi tych Piwnic Skoble²⁹, wrzeciądze³⁰ z kłódkami³¹ dwie. Dalsze zaś Sklepy³² pod Pałac idące bez drzwi, wktorych Sklepach Dachowki wypalone według zdania y powiesci Ludzi ma się znaydować na Sześć tysięcy. Przy Pałacu po prawey ręce officyny³³, w ktorych na rogu Figarnia³⁴ ze Drzwiami starymi bez Zamku, okien trzy, wnich Szyb potłuczonych 20. piec biały kachlowy Stary, kumin Stary popsowany. Posadzka z cegły. Przy tey Figarni Skarbiec ze Drzwiami Zelaznymi, Zamkiem y kłódką, okno jedno bez kwatery³⁵ z Kratą Żelazną. Szał w murze... posadzka z cegły, wychodząc z Skarbcu Drzwi na tył do Kuchni, wschody na gorę. Przy Wschodach okno bez kwatery, nad ktorym wdrugim oknie Szyb potłuczonych 18. Na przeciwko wschodow okno na Dziedziniac, w nim Szyb potłuczonych 8. Na gorze poprawey ręce Mieysce na Siano nad Staynią ze dwoma tydgrychtami³⁶ bezdrzwi na lewey ręce gora nad Skarbcem y Kuchnią na ktorey okien 5, wnich Szyb potłuczonych 42. tydgrychtow 2. bezdrzwi. Przy Skarbcu na tyle kuchnia niedokończona y niewytrynkowana³⁷ bez okien y kwatery, wniey Izdebek 2. odwu okienkach y trzem... przeforsztowanie³⁸ dla Stolarskiey roboty ze dwiema małymi oknami popsowanymi. Idąc daley Officynami Staynia murowana, wktorey okien 8. wnich Szyby przez większą połowę potłuczone. Drzwi dwoje bez Zamkow, podłoga Stara y wcale³⁹ popso-

²⁵ Kruczec - pręt na końcu zakrzywiony, rodzaj haka, haczyka.

²⁶ Podbitka - szalowanie na belkach sufitu przygotowane do tynkowania.

²⁷ Gradus - stopień schodów.

²⁸ Trepy - schody.

²⁹ Skobel - zgięty, żelazny pręt wbijany dwoma końcami w futrynę lub drzwi, tworzący uszko, na które zakłada się wrzeciądź, kłódkę lub w które wchodzi zasawa.

³⁰ Wrzeciądź - zamknięcie drzwi lub bramy, element w formie sztaby (lub płaskownika) z otworem współpracujący ze skoblem służący wraz z nim do mocowania kłódky, czasem (szczególnie w przeszłości) w formie krótkiego łańcucha, służącego do zamykania drzwi od wewnątrz.

³¹ Kłódka (kłodka) - rodzaj przenośnego zamka zamykanego i otwieranego kluczem, służącego do zamykania drzwi.

³² Sklep - pomieszczenie ze sklepieniem.

³³ Officyna (oficyna) - budynek boczny.

³⁴ Figarnia - cieplarnia przeznaczona do hodowli drzew figowych.

³⁵ Kwaterna - skrzydło okienne lub część skrzydła okiennego.

³⁶ Tydgrycht - przegroda.

³⁷ Wytrynkować - wytynkować.

³⁸ Przuforsztowanie - przepierzenie.

³⁹ Wcale - zupełnie, całkiem.

wana⁴⁰, Przegrod na konie 24. Złoby⁴¹, Paśla⁴² y drabiny stare złe. Przy tey Stayni Pawilon⁴³ na rogu, do którego wchodząc drzwi Sosnowe z Zamkiem popsowanym, drugie takiesz na tył bez Zamku. na górę idąc wschody, przy których okien 2. w iednym Szyb potłuczonych 12. a drugie bez kwater. Wszedszy na górę okno w Sieni na Dziedziniec wnim Szyb potłuczonych 3. Na tym Pawilone Pokojow 4 z Sionką, w których Drzwi N^o... Zamkow 4. bez dwu kluczow, drugie od Moskwy pooddzierane, okien N° 9. y kwater otwieranych przy kratach żelaznych 2. w tych wszystkich Szyb potłuczonych... Piecow 2. ieden przepalony, a drugi miejscami potłuczony, kuminkow 4. dwa poprzepalane, a dwa całe. Z Sionki na górę wschodki, na ktorey gorze okien 4 wnich Szyb potłuczonych 23. Drzwiczek zprostych tarcic na Zawiasach Żelaznych 2. Pod tym Pawilonem Wozownia bezdrzwi, w ktorey okien 4. bez kwater Z kratami Żelaznymi. Nad Pawilonem Dach blachą pobity, czerwono pomalowany. Po lewey stronie Pałacu oficyny dwie na takiż Abrysz⁴⁴ beze Drzwi. z ramami do okien wzgorę murem wywiedzione, al... szcze y w murze niedokończone bez Sklepienia, pułapow y przykrycia, przy rogu... Oficyn dawny Stary budynek miejscami podparty, do którego wchodząc Sionka... do tey Sieni drzwi proste sosnowe na Zawiasach z haczykami. Z tey sieni drzwi ... dniey Izby na Zawiasach z klamką y Skoblem. Wtey Izbie podłoga Stara, Szafka na Szkło, okien dwie zokiennicami, wktorych Szyb potłuczonych 9. Kuminek stary y piec takiż z kachli roznych, Stoł okrągły sosnowy czerwono malowany. Z tey... przeforsztowanie do kuchenney Izby, wktorey okien 2. wnich Szyb potłuczonych... Szafka Stara na garki⁴⁵, Stołow dwa, kumin zły Stary, podłoga stara. Na przeciw tey Izby Szpizarnia⁴⁶ ze Drzwiami na Zawiasach z wrzeciędzem y kłódką. okno z kratą Żelazną, wnim szyb potłuczonych 4. Stoł ieden, Skrzynia z przegrodami...

65

na gorze wschody, na ktorey Izba Zoknami bez Kwater⁴⁷ y pieca niemasz Alkierz⁴⁸ ze 2. Komorkami o iednym piecyku złym. Dach nad tym Budynkiem wcale zły,

⁴⁰ Popsowana - popsuta.

⁴¹ Złob (żłób) - podłużna skrzynia, koryto drewniane lub kamienne, w które nakłada się paszę dla zwierząt.

⁴² Paśło - rodzaj koryta.

⁴³ Pawilon - oddzielny budynek kompleksu.

⁴⁴ Abrysz (abrys) - plan.

⁴⁵ Garki - garnki.

⁴⁶ Szpizarnia (spizarnia) - pomieszczenie przeznaczone do przechowywania żywności.

⁴⁷ Kwatera - płaszczyzna czworoboczna wyodrębniona z większej całości.

⁴⁸ Alkierz - wysunięta, narożna część budynku kryta osobnym dachem.

bo wszędzie ciecie. Na Dziedzińcu Sztuk⁴⁹ Kamiennych obrobionych całych 24. przetrąconych sztuk 19.

Rzeczy znajdujące się w Pałacu y Skarbcu

Krzesel starych skorzanych złych 18. małych Krzeselek także starych 4. Stoł⁵⁰ długi Sosnowy 1. mniejszych okrągłych 2. Flaszka kryształowa 1. Karafirek⁵¹ 4. Kiliszkow⁵² większych rysowanych 2. Kiliszkow mniejszych 28. Szklanek z nakrywkami 14. Szklanek bez nakrywek 10. Gałek mosiężnych od garkow 10. Kwatera Żelazna⁵³, wybierkow⁵⁴ Szkła wkawałach skrzyń 4. Zelaza od muru Sztuk wielkich 5 oskardow⁵⁵ żelaznych 4. pieśerz 1. Wilkow⁵⁶ żelaznych do kuchni 8. Prętow do okien do Firanek 14. pręcików małych do okien 24. Zamkow Żelaznych do Drzwi 3. ieden z kluczem, dwa bez kluczy. Mozderz⁵⁷ ieden żelazny stary, drugi mniejszy Żelazny, wnim dno wybite. Panewka⁵⁸ miedziana 1. Skrzynka z Instrumentami do architektury 1. Skrzyń innych 4. Puzder⁵⁹ popsowanych 5. Sepet⁶⁰ mały. Skrzynka z papierami 1. Dzwonek Fabryczny mały, Kos od Sieczki starych 3. Swidrow⁶¹ żelaznych srednich⁶² Dwa, motyka 1. bosak 1. radło⁶³ stare Kroy nowy od pługu 1. Zworzen⁶⁴ żelazny 1. Kaydan starych 2. Łopatka żelazna 1. od fajerki⁶⁵ nogi stare, sztuk mniejszych

⁴⁹ Sztuka - rzeźba.

⁵⁰ Stoł - stół.

⁵¹ Karafirka (karafinka) - mała karafka.

⁵² Kiliszki - kieliszki.

⁵³ Kwatera żelazna - żelazne skrzydło okienne.

⁵⁴ Wybierki - rzeczy wybrakowane, odpadki.

⁵⁵ Oskard - rodzaj kilofa, mający ostrza z obu stron, jedno spiczaste i ostre, drugie spłaszczone w kształcie motyki.

⁵⁶ Wilk - kawałek metalu.

⁵⁷ Mozderz (moździerz) - naczynie kuchenne z tłuczkiem, najczęściej mosiężne do ucierania różnych substancji.

⁵⁸ Panewka - część łożyska ślizgowego, w której obraca się czop wału.

⁵⁹ Puzdro - pudło z przegródkami lub wklęsłościami, różnego kształtu, często ozdobne, używane w czasie podróży do przechowywania różnych przedmiotów, szczególnie kosztowności lub butelek.

⁶⁰ Sepet - kufer, skrzynia z szufladkami, zamykana na drzwiczki, używana do przechowywania cenniejszych przedmiotów.

⁶¹ Swider (świder) - narzędzie służące do wiercenia otworów lub wiertło do wiertarki.

⁶² Sredni - średni.

⁶³ Radło - prymitywne narzędzie rolnicze spulchniające glebę.

⁶⁴ Zworzen (sworzeń) - metalowy pręt łączący elementy konstrukcji stalowych.

⁶⁵ Fajerka - przenośny piecyk.

do Muru żelaznych 5. Sztaby kawał na łokiec⁶⁶. Kurczab⁶⁷ 3. Sztynwaga⁶⁸ od karety czerwono malowana o jednym orczyku⁶⁹. Sztynwaga prosta z dwiema orczykami Sztynwag dwie od wozow bez orczykow okowanych, Latarnia Szklana do Pałacu o trzech kwaterach. Latarnia blaszana od karety beze Szkieł, Łoszeko⁷⁰ drewniane Składane 1. Lina konopna 1. Hereb żelazny od piętnowania koni 1. Pieczęci dwie żelaznych. Sztuk Szpizowych⁷¹ 2. iedna ad instar⁷² swinicy⁷³ głowy, druga ad instar gałki. Naczynie żelazne stare ad instar alembiku⁷⁴. Nogi od Panwi⁷⁵ stare żelazne. blach od osi 4. złych, trarynkow⁷⁶ od wozow 5. Szyn z koł starych połamanych sztuk 12. Ptaszek ołowiany. Ryfek⁷⁷ małych od osi 6. hol⁷⁸ zadnich nieszybowanych⁷⁹ para. # Kuzienka⁸⁰ z tarcic z kuminkiem lepionym, wktorey miech dobry, kowadło wielkie, Szparog⁸¹, gozdzioznica⁸² do ufnalow⁸³, Młotow dwa wiekszych, mniejszych trzy, kleszczy⁸⁴ 9. Szrubstak⁸⁵, żelazo od kamienia do toczenia, # Pudło stare skorą z wierzchu obite, ale dziurawe od Karety. Wewnątrz materya wydarta.

⁶⁶ Łokieć - miara długości wynosząca 576 milimetrów.

⁶⁷ Kurczab - kołek zabezpieczający koło wozu od spadnięcia z osi wraz z nakrywką, chroniącą przed błotem.

⁶⁸ Sztynwaga (stelwaga, sztelwaga) - nieruchoma orczyca z hakami na orczyki.

⁶⁹ Orczyk - poziomo zawieszony drażek u wozu, służący do zakładania postronków.

⁷⁰ Łoszeko - łożko.

⁷¹ Sztuka szpizowa - rzeźba z brązu.

⁷² ad instar - na wzór.

⁷³ Swinicy - świńskiej.

⁷⁴ Alembik (łac. alembicus) - dawny sprzęt laboratoryjny w postaci szklanego lub metalowego naczynia - zbiornika, zakończonego szyjką, w której osadzano korek lub specjalną głowicę z wychodzącą z niej zagiętą rurką. Służył do destylacji prostej. Podstawowym procesem rozdzielczym prowadzonym w alembiku była destylacja z parą wodną.

⁷⁵ Panew - duże, metalowe naczynie.

⁷⁶ Trarynka - drabinka. Element wozu złożony z dwóch równoległych żerdzi połączonych poprzecznymi szczeblami używany do przewożenia siana, zboża, itp.

⁷⁷ Ryfka - okucie.

⁷⁸ Hol - lina stalowa.

⁷⁹ Nieszybowany - nieokuty.

⁸⁰ Kuzienka - mała kuźnia.

⁸¹ Szparog (szparóg) - kowadełko ostro zakończone do odkuwania wewnętrznych ścian w metalowych przedmiotach z otworami.

⁸² Gozdzioznica (gwoździownica) - narzędzie do ręcznego kucia gwoździ i nitów.

⁸³ Ufnal (hufnal) - niem. der Hufnagel - gwoździec służący do przybijania podkowy koniom.

⁸⁴ Kleszcze - narzędzie posiadające dwa zaciskające się uchwyty.

⁸⁵ Szrubstak (śrubstak, szrubstąg) - z niemieckiego Schraubstock - narzędzie do przytrzymywania obrabianych przedmiotów, imadło.

Młyn

Idąc z Zamku Młyn po lewej ręce stary zpopsony Dachem, o dwu kołach Wodnych⁸⁶ y palecznych⁸⁷ ze czterema refami⁸⁸, capow⁸⁹ dwa, paprzyca⁹⁰, panew⁹¹, y wrzecziono⁹² na walcu⁹³ dawne stare, a pytłowego koła⁹⁴, tylez y szrotowego⁹⁵ także stare porządki⁹⁶, Skrzynia Zła bez otrębny⁹⁷, kamieni 4. ieden dobry, a trzy Stare złe, kosze dwa stare, y mocowania z tarcic.

Browar

Idąc do Folwarku⁹⁸ po prawej ręce nad wodą Browar stary y wcale przestawienia potrzebujący⁹⁹, do którego wchodzą drzwi stare z zaporą drewnianą na Zawiasach żelaznych. w Sieni Kotlina¹⁰⁰ murowana nadpsowana do piwa warzenia¹⁰¹. Ztey Sieni po prawej ręce do Izby gorzalnej drzwi stare na zawiasach żelaznych z zaszczepką¹⁰² y wrzeciędzem¹⁰³, wtey Gorzalni¹⁰⁴ Kotlin trzy murowanych nadpsuwanych: okien dwie złych szyb kawałki wdrewno oprawne, kumin prostą robotą murowany zły; Przy tey Izbie Komora o dwu drzwiach na Zawiasach żelaznych, okno małe stare w drewno. Przy tey Komorze Izdebka także z Starego drzewa, wniew Kumin murowany nadpsowany, piec Kachłowy Zielony

⁸⁶ Koło wodne, gatro - koło mające na obwodzie łopatki lub przegrody, poruszane siłą naporu wody, poprzednik turbiny wodnej. Najczęściej wykorzystywane do napędu młynów wodnych i urządzeń w tartakach lub kuźniach.

⁸⁷ Koło paleczne - element napędu młyna. Napęd urządzeń młyńskich odbywał się za pomocą drewnianego wału skrzydłowego i osadzonego na nim koła palecznego, którego średnica dochodziła do 4 m. Koło paleczne było zazębione z mniejszym kołem zębatym, tzw. cewią, której średnica była o wiele mniejsza i wynosiła zwykle 40 cm.

⁸⁸ Refy - element koła młyńskiego umożliwiający zmianę prędkości jego obrotów.

⁸⁹ Cap - kołek spinający dwa bale.

⁹⁰ Paprzyca - poziome żelazo pod kamieniem młyńskim, w którym obraca się pionowy, żelazny czop, stanowiący oś kamienia.

⁹¹ Panew - część łożyska ślizgowego.

⁹² Wrzecziono - żelazo, na którym obracają się koła młyńskie.

⁹³ Walec - część w młynie osadzona na osi służąca do ugniatania ziarna.

⁹⁴ Koło pytłowe - służące do pytłowania, tj. przesiewania mąki.

⁹⁵ Koło szrotowe (koło szotowe) - służące do srutowania, tj. pierwszego rozdrabniania ziarna.

⁹⁶ Porządek - system.

⁹⁷ Otrębica - element skrzyni przeznaczony na nie odsiane „mlewo” wylatujące z odsiewacza.

⁹⁸ Folwark - gospodarstwo rolne, zwykle stanowiące część większego majątku ziemskiego.

⁹⁹ Wcale przestawienia potrzebujący - wymagający pobudowania na nowo.

¹⁰⁰ Kotlina - górna część pieca, w której znajduje się palenisko.

¹⁰¹ Warzyć piwo - produkować piwo, przygotowując zacier, przerabiając sfermentowaną brzeczkę, tj. wyciąg ze słodu.

¹⁰² Zaszczepka - skobel drewniany, służący do zamykania od wewnątrz drzwi lub okien.

¹⁰³ Wrzeciędz - urządzenie do zamykania bramy lub drzwi, zwykle w postaci żelaznej sztaby lub drągą obracającego się na sworzniu.

¹⁰⁴ Gorzalnia (gorzelnia) - budynek, w którym produkowano spirytus i wódki głównie ze zboża i kartofli.

nadpsowany, okno pułkwatery. Idąc z Sieni polewey ręce do Izby Słodowej, drzwi na Zawiasach zelaznych z wrzeczadzem do kłodki, wtey Izbie piecyk prosty kachlowy stary zkuminem, okien 2. małych starych wkawałki Szyby wdrewno oprawne, ztey Izby ozdownia¹⁰⁵, w ktorey Ozd Sklepiony murowany. Nad tym całym Browarem Dach Z Starych gont¹⁰⁶ wcale zły bo wszędzie cieczce Do tego Browaru Statki¹⁰⁷ Kadzi dwie, jedna szczeblowa druga od piwa, trzecia od zalewania słodu wcale zła Panew miedziana naprawiana, w niey przegroda do chmielu warzenia. Ryna¹⁰⁸ od rzeki do Browaru dawna, Beczek od piwa znajduje się 20 Statki Gorzalne Grapow¹⁰⁹ trzy, ieden o beczkach 4. drugi o beczkach 9. trzeci o iedney beczce, złych dwa lepsze, trzeci Stary. Do wielkiego grapu iest wąż koprowy¹¹⁰ zły capa mosięzna¹¹¹, do drugiego Grapu Są węże Koprowe y capa mosięzna, do trzeciego Grapu są węże cynowe, Grapa mosięzna Stara, Leykow koprowych dwa zuchami ieden mały, drugi większy. Fass¹¹² do Zacierania Sześć starych złych. Sądkow¹¹³ do wódki N^o18. Beczek od wódki starych 11. Rurowek¹¹⁴ trzy z obręczami po trzy zelaznymi. Przy rurowkach drybusy¹¹⁵ trzy stare do sądkow stawiania, Drzwiczek troje blaszanych zelaznych od grapow Zamykania, kłapy duże stare, trzecia zła, tremborki dwa stare zle do zacieru¹¹⁶ Skopiec¹¹⁷, ley¹¹⁸ y nalewka drewniana stare zle. Przy tym, Browarze polewey ręce wozo-

¹⁰⁵ Ozdownia, ozd - staropolskie określenie suszarni słodu. Było to najczęściej pomieszczenie znajdujące się w lub obok słodowni. Czasami nazwa ta używana była na określenie całego pomieszczenia słodowni.

¹⁰⁶ Gont - drewniany materiał do wykonywania pokryć dachowych. Jest to deseczka z drewna iglastego o przekroju klina, z wpustem wzdłuż szerszej krawędzi, łączona poprzez wsunięcie jednej deseczki w drugą.

¹⁰⁷ Statki - sprzęt potrzebny do wykonywania jakichś czynności, naczynia, narzędzia, przybory.

¹⁰⁸ Ryna - rynna.

¹⁰⁹ Grapa - urządzenie złożone z beczek, służące do przechowywania zacieru.

¹¹⁰ Wąż koprowy - wąż miedziany.

¹¹¹ Capa mosięzna - kołek mosiężny.

¹¹² Fass - fasa (niem. - das Fass) drewniane naczynie, najczęściej wykonane z klepek dębowych, bukowych bądź sosnowych spiętych obręczami z bednarki stalowej, a w starszych fasach z leszczyny. Swoim kształtem przypominało beczkę, posiadało jednak tylko jedno dno w szerszym końcu, na którym stało pionowo. Od góry fasa miała dopasowaną pokrywę. Dwie wystające klepki tworzyły uszy z kwadratowymi otworami, przez które przekładano drewnianą zasuwę posiadającą na jednym końcu łeb, a na drugim otwór do zamknięcia kłódką. Fas używano do przechowywania artykułów spożywczych, m.in. rozlewania wina. W mniejszych fasach, zwanych faskami, przechowywano masło, stąd w języku polskim pojawił się czasownik fasować lub zafasować.

¹¹³ Sądek - naczynie drewniane, u góry węższe.

¹¹⁴ Rurowka (rurówka) - rodzaj wąskiej beczki.

¹¹⁵ Drybus - beczka o trzech nóżkach.

¹¹⁶ Zacier - masa, którą poddaje się fermentacji alkoholowej w celu otrzymania spirytusu.

¹¹⁷ Skopiec (skopek) - naczynie drewniane w kształcie wiaderka z jednym uchem, używane najczęściej przy dojeniu.

¹¹⁸ Ley (lej) - naczynie w kształcie odwróconego stożka, służące do zlewania płynów.

wnia o Sześciu przeszłach stara tarciami pobita. Po prawej zaś ręce Szpichrz dachową starą złą do czasu tylko pokryty, do którego drzwi na zawiasach Żelaznych z skoblami, wrzeciędzem y kłodką. Idąc do Folwarku Stodoła niedawno przestawiona o trzech zasiekach¹¹⁹, w której wrot 6. troje z kunami¹²⁰, skoblami y kłodkami trzema. Budynek Folwarczny o dwóch Izbach zkomorą reparacyi potrzebiuą w nim drzwi na Zawiasach Żelaznych, okien trzy dużo nadpsowanych, przy tym Budynku pod jednym poszyciem Stajenka małą i krownia stara ze wszystkim Żłą popodpierana, wtyle Folwarku obora o Siedmiu przeszłach zposzyciem słomą Starym. Za temi Oborami Cegielnia już prawie ze wszystkim zruinowana. Podle¹²¹ której Cegielni piec do cegły palenia ze szczętem¹²² zruinowany; wkoło tego pieca cegła niepalona kupami leży rozsypana od deszczow na nie niezgodna. Na tym Folwarku Żyta na Żimę wysiano Korzec¹²³ ieden.

Inwentarz Obory, Stajni y innych Drobiazgów Folwarcznych

Klacz cisawa ¹²⁴ Stara	1	Bydło z Olszewa ¹²⁵ przygnane	
Klacz kara ¹²⁶ Stara	1	Krowa młoda czerwona Kwiatowata ¹²⁷	1
Koń kary łysy ¹²⁸ wpiątym roku	1	Krowa czerw: łysa wielka pod brzuchem biała	1
Zrzebiec ¹²⁹ cisawy wrzeciemi roku	1	Krowa czerw: łysa pod brzuchem biała	1
Wółow Fabrycznych Starych	24	Krowa czerw: łysa Sama przez się ¹³⁰	1
Krow czerwonych łysych Paktowych ¹³¹ .	2	Krowa płowa ¹³² Sama przez się	1
Krowa czarna bez odmiany jałowa ¹³³	1	Krowa płowa łysa pod brzuchem biała	1
Jałowka ¹³⁴ czerwono pstra ¹³⁵ z głową białą	1	Jałoszka płowa kwiatowata ta	1
Nieuczek ¹³⁶ czerwony łysy w trzecim roku	1	Jałoszka czerwona łysa	1

¹¹⁹ Zasiek - miejsce w stodole, gdzie się składa zżęte zboże.

¹²⁰ Kuna - zawias, złącze.

¹²¹ Podle - w pobliżu, w sąsiedztwie.

¹²² Ze szczętem - całkiem, zupełnie.

¹²³ Korzec - dawna polska miara ciał sypkich zawierająca 32 garnce, tj. ok. 120 litrów.

¹²⁴ Cisawa - czerwono-brunatna.

¹²⁵ Olszewo - wieś położona ok. 10 km od Bieżunia, obecnie w gminie Żuromin.

¹²⁶ Kara - czarna.

¹²⁷ Kwiatowata - z plamą na czole w kształcie kwiatu.

¹²⁸ Łysy - z białą plamą na czole mogącą sięgać chrap.

¹²⁹ Zrzebiec - źrebiec, źrebię.

¹³⁰ Sama przez się - nie budząca wątpliwości.

¹³¹ Paktowy - będący zapłatą za dzierżawę, arendę, pacht (czynsz) lub dzierżawiony.

¹³² Płowa - żółta z odcieniem szarego.

¹³³ Jałowa - nie rodząca.

¹³⁴ Jałowka (jałowka) - młoda krowa nie mająca jeszcze potomstwa.

¹³⁵ Pstra - różnobarwna, pokryta cętkami, plamkami.

¹³⁶ Nieuczek (nieuk) - młody wół, który jeszcze nie chodził w jarzmie, tj. drewnianym zaprzęgu zakładanym na kark lub czoło wołów.

Nieuczek gniady ¹³⁷ łysy w tymże roku	1	Jałozka biała czerwono pstrokata	1
Byczek czerw: pstrokaty ¹³⁸ łysy roczniak	1	Jałozka czerwona łysa pod brzuchem biała	1
Wół Stadnik ¹³⁹ lady ¹⁴⁰ stary	1	Stadnik czerwono graniasty ¹⁴¹ z głowa białą	1
Swini Starych	18	Nieuk płowy sam przez się	1
Wieprzaczek młodych	9	Nieuk mroziasty ¹⁴² łysy	1
Indyczek Starych 11. Indyków 3		Byczek lady łysy bez odmiany	1
Gęsi Starych 5. Gąsiór 1		Byczek czerwony łysy pod brzuchem biały	1
Kaczka Stara 1. Kaczor 1		Byczek płowo graniasty wypustek ¹⁴³	1
Kur Starych 2.		Byczek czerwony pod brzuchem biały	1
		Krowa czerwona sama przez się stara ...	1

Ogrodów dwa, jeden zapalacem, drugi przy Folwarku w założeniu włoskie rozny-
mi drzewami rodzajnymi po niewielu wysadzone, ale teraz pozarastałe przez za-
niedbanie należytego porządku. Parkany wkoło od Moskwy poopalane.

66

Miasto

Bieżuń

	domy		
Mateusz Sieczkowicz ma Dom		Maciej Gaytowski	1
Mikołaj Gryzich	1	Józef Wiczorek	-
Franciszek Lesniak	1	Łukasz Kopycieński	1
Mikołaj Gałczyński	1	Michał Senderecki	1
Michał Gozdicki	1	Maciej Kudzborski	1
Walenty Gałczyński	1	Romuald Bucholski	1
Antoni Zayda	1	Kazimirz Gotowiak	-
Michał Lemański	1	Daniel Masz	1
Walenty Grzeszkowicz	1	Wawrzyniec Dolecki	1
Józef Dura	1	Walenty Gac	1
Tomasz Altowski	1	Woyciechowa Sobkowa	1
Adam Łuba	1	Maciej Słomieński	1
Adam Drazdewski	1	Kazimirz Sąchocki	1

¹³⁷ Gniady - mający brązową (jasną bądź ciemną) sierść oraz czarną grzywę, ogon i dolne odcinki kończyn.

¹³⁸ Pstrokaty - odznaczający się różnorodnością barw, najczęściej jaskrawych.

¹³⁹ Stadnik - w hodowli zwierząt domowych samiec rozplodowy.

¹⁴⁰ Lady - małej wartości.

¹⁴¹ Graniasty - mający łaty, najczęściej czerwone na białym tle.

¹⁴² Mroziasty - mający na sierści czarnej, brunatnej lub czerwonej rozsiane siwe włosy.

¹⁴³ Wypustek - jałówka lub byczek chodzące do roku samopas.

Woyciech Gryzich	1	Stanisław Zera	1
Paweł Musay	1	Michał Rożański	-
Mateusz Łaszczka	1	Marcin Jaskołka	1
Marcin Łaszczka	1	Balcer Neyman	1
Adam Skibicki	1	Mateusz Lemański	1
Tomasz Kołba	-	Jakub Bucholski	1
Marcin Łuba	1	Grzegorzowa Łaszczyna	1
Andrzej Wisniewski	1	Walenty Kupes	1
Jan Jedłowski	1	Maciej Paderewski	1
Janowa Uraźna	-	Andrzej Kozimęka	1
Woyciech Bartnikowicz	1	Antoni Skibicki	1
Maciej Gałczyński	1	Walenty Musay	1
Wawrzyniec Skamiel	1	Michał Swiecka	1
Walenty Skibicki	1	Franciszek Witkowski	1
Marcin Czarmowski	1	Jan Slusarczyk	1
Paweł Ałkowicz	-	Jakub Gałczyński	1
Jakub Obmiński	-	Paweł Grzeszkowicz	1
Marcin Sąchodzki	1	Wawrzyniec Krakowski	-
Jakub Widay	1	Maciej Kielbowski	1
Bartłomiej Głuchowski	1	Marcin Witkowski	-
Michał Obmiński	-	Maciej Garnek	1
Łukasz Kotarski	-	Jozef Grzeszkowicz	1
Piotr Ostowicz	1	Maciej Łuba	1
Andrzej Kopycieński	-	Bartłomiej Łuba	-
Paweł Wisniewski	1	Wawrzyniec Widay	-
Adam Jaskołka	-	Adam Skamiel	1
Stanisław Swiecka	1	Mikołaj Słubicki	1
Michał Rzeszotarski	1	Bartłomiej Wdowiak	1
Krzysztof Lemański	-	Jan Brozda	-
Jerzy Ierzman	1	Szymon Grabowski	-
Jozef Skamiel	1	Michałowa Gitkowska	1
Michał Kurowski	1	Jozef Zabiezny	1
Franciszek Rzeszotarski	1	Kazimirz Słowikowski	1
Tomasz Gac	1	Woyciech Skamiel	1
Walenty Zakroczyński	1	Wawrzyniec Oczyński	1
Jozef Okrutny	1	Andrzej Miedzynski	-
Kazimirz Grzywiński	1	Kazimirz Romanowski	-

Kazimierz Zbieroch	1	Maciej Cichowski	-
Jan Sadowski	1		
Woyciech Zuchęński	1		
Szymon Budka	1		
Walenty Bremorski	1		
		Domost Starych w Mieście do Zam-	
		ku należących	5

Ratusz wiezny¹⁴⁴ o czterech Izbach z komorami, ze Drzwiami na zawiasach żelaznych z oknami od Moskwy przez połowę powybijanymi, a jedno bez kwatery, pieców ... kachlowych zielonych dużo nadrujnowanych. Sklep pod Izbą Szynkową¹⁴⁵ murowany. Goscinię¹⁴⁶ przed kościołem wiezny o dwu wrotach na zawiasach żelaznych, wniem Izba do Szynku o trojgu drzwiach na Zawiasach Żelaznych. Ztey Izby komora, wktorey drzwi na ulicę na Zawiasach. Naprzeciwko tey Izby po prawey ręce dwie Izby bez podłogi, okien 2. przez połowę niepopsowanych, piec Zielony kachlowy do obu Izb, przy tych Izbach Sionka¹⁴⁷ o dwu drzwiach na Zawiasach żelaznych, wniem kumin murowany.

Folwark Kocewski¹⁴⁸

Z Przyjazdu wrota z Zerdzi częścią Zerdziami, częścią płotem z Chrostu ogrodzone Budynek Stary o jedney Izbie zkomorą, piec prosty kachlowy, okien dwie przez połowę wdrewno oprawne złe. Na podworzu Owczarnia z dwoygiem wrot przestawiona, przy niey Stajenka Zruinowana. Stodoła o trzech Sasiękach ze trojgiem ... z Skoblami, wrzeciędzem y kłodką. Na tym Folwarku Owczar mieszka przych ... Chałupa jedna wcale zpuszczona, wktorey Komornica mieszka.

Wieś Dąbrowki¹⁴⁹

	Syny	Woły	
Kacper Budka	4	-	
Kacper Kucborski	3	-	Woyciech Kobus
Matus Głowienka	1	-	Szymon Siepierzadzki komornik
Szymon Jaskółka	-	2	Maciej Terlecki komornik
Antoni Kłosek	2	2	Wawrzyniec Widay komornik
Mikołaj Budka	2	-	Adam Chrzabąszcz komornik

Wtey Wsi Chałup Chłopskich dobrych 4. Złych 2.

¹⁴⁴ Ratusz wiezny (ratusz wjezdny - wjazdowy) - ratusz pełniący funkcję zajazdu, posiadający pomieszczenia dla koni i powozów.

¹⁴⁵ Izba szynkowa - główne pomieszczenie karczmy z niem. schengen - nalewać.

¹⁴⁶ Goscinię (gościńiec) - karczma, zajazd.

¹⁴⁷ Sionka - mała sień.

¹⁴⁸ Kocewo - wieś położona ok. 3 km od Bieżunia, w gminie Biezuń.

¹⁴⁹ Dąbrowki (Dąbrówki) - wieś położona 3,5 km od Bieżunia, w gminie Biezuń.

Wieś Siedliska¹⁵⁰ y Semborz¹⁵¹

Bartłomiej Ozimkowicz   Tracz¹⁵²   Maciej Tracz
Kazimirz Zarębski   Tracz   Bartniczka¹⁵³
Łukasz Karpiński   Tracz   Łukasz y z Bratem Miedzińscy

Ci wszyscy przychodni

Wieś Zimolza¹⁵⁴

	Syny	Woły	
Antoni Graczyk	3	2	Tomasz Biernat komornik
Andrzej Sołtys	2		Tomasz Graczyk komornik
Kacper Sądziec	1		Janowa Zarzyna wdowa
Wawrzyniec Puszcz	1		Franciszkowa komornica
Jan Biernat	-		

Wtey Wsi Chałup Chłopskich cztery złych starych, jedna dobra

67

Wieś Obręb¹⁵⁵

Stodoła Pańska o dwu klepiskach, Drzwi do niey na biegunach¹⁵⁶ z tarcic z wrzęciądami y Skoblami Żelaznymi, z dwiema kłodkami, Szpichrzyk w Sądzieku, wktorym podłoga y posowa¹⁵⁷ z tarcic, drzwi zwrzęciądem y Skoblami na Zawiasach Żelaznych u skłódką. Owczarnia dobra, do niey wrota na biegunach. Domostw Pańskich Dwoje, wiednym Owczarz Mieszka, wdругim Żyd, dla ktorego pobudowano Browarek mały przy Studni, w Słupy tarcicami pobity, kumin z gliny wylepiony. Chałup Chłopskich dobrych 2. Złych 3.

	Syny	Woły		Syny
Kazimirz Marek	3	1	Paweł Owczarz Przychodni	-
Szymon Sołtys	3	2	Banach Komornik	-
Jakub Wilczek	1	1	Andrzej Prusak Komornik	-
Sebastian Jarosz	2	2	Andrzej Jarosz Komornik	1
Łukasz Budzich	4	2	Paweł Spychała	-

¹⁵⁰ Siedliska - wieś położona ok. 6,5 km od Bieżunia, w gminie Bieżuń.

¹⁵¹ Semborz (Semborze) - wieś położona ok. 7 km od Bieżunia, w gminie Bieżuń.

¹⁵² Tracz - robotnik piłujący kłody drzewne przy pomocy ręcznej piły trackiej.

¹⁵³ Bartniczka - pszczelarka leśna zajmująca się hodowlą pszczół w barciach.

¹⁵⁴ Zimolza - wieś położona 4,2 km od Bieżunia, obecnie w gminie Lutocin.

¹⁵⁵ Obręb (Obręb) - wieś położona 6,5 km od Bieżunia, obecnie w gminie Lutocin.

¹⁵⁶ Biegun - czop, wałek na którym obracają się wrota lub drzwi.

¹⁵⁷ Posowa - sufit, powała strop.

Wieś Jonne¹⁵⁸

Wieżdając do Folwarku wrota z tarcic parkanem starym oparkanione, od tych Wrot idąc po prawej ręce Budynek do, którego Sieni wchodząc drzwi na zawiasach żelaznych. z Sieni do Izby drzwi na Zawiasach z klamką żelaznymi, okien dwie nadpsuwanych, piec prosty kachlowy nadruinowany, kuminek prosty, stoł Sosnowy stary, z Izby komora, do ktorej drzwi z Zawiasami y Skoblem żelaznymi, z komory drzwi na Zawiasach. w Sieni Kumin kuchenny zgliny wylepiony, tamże Izdebka mała spustoszona. Z Sieni na górę wschody ze drzwiami na Zawiasach żelaznych. Ten Budynek cały Słomą pokryty iest dawny. Po prawej ręce Budynku Szpichrz niedawno postawiony z drzwiami na Zawiasach żelaznych z wrzeczędzem, Skoblami y kłodką Żelaznymi y zgorą także na Zboże podłoga y posowa z tarcic, pokryty Słomą. Przy tym Szpichrzu Stodoła niedawno przestawiona otrzech Sąsiekach Stara Zposzyciem złym z czworgiem wrot na biegunach z Kuną 1 Żelazną. Przy tych Stodołach Sieczkarnia. Stodoła druga stara w słupy z poszyciem starym złym, o 4 wrotach z dwiema kunami y kłodką. Sąsiekow trzy. Przy tey Stodole Stajenka ze trzema Chlewkami, przy ktorej Obora na bydło zdawney Owczarni na bydło Stara. Przy oborze Chlewkow małych 4. na Drob. Przy wrotach wieznych Folwarcznych Owczarnia Stara na owce z wrotami na biegunach. Wtey wsi karczma wiezna o trzech przeszłach z Izbą wielką, komorą, wniewy drzwi dwoje na Zawiasach Żelaznych z haczykami, okien trzy wdrewno oprawne nadpsowane, piec kachlowy Stary y kumin prosty, Słomą poszyta. Woz Folwarkowy stary zły. Wtey Wsi Chałup Chłopskich dobrych 10. I dwie wcale złych, trzeba insze¹⁵⁹ podbudować. W Elzbiecinie¹⁶⁰ Chałup Chłopskich dwie złych.

¹⁵⁸ Jonne - wieś położona 6,3 km od Bieżunia, obecnie w gminie Lutocin.

¹⁵⁹ Insze - inne, tu w znaczeniu nowe.

¹⁶⁰ Elzbiecin (Elźbiecin) - wieś położona ok. 10 km od Bieżunia, obecnie w gminie Lutocin.

	Synty	Konie	Woły		Synty	Konie	Woły
Matus Soltys Gbur	3	2	4	Paweł Graczyk Ogrodnik	-	-	-
Jan Kazimirczak Gbur	1	2	4	Stach Ogrodnik Ogrodnik	1	2	2
Jakub Ogrodnik	4	2	2	Maciek Godaczyk Ogrodnik	4	2	2
Szczepan Gapa Ogrodnik	2	1	2	Marcin Bednarz Ogrodnik	1	2	2
Jonek Ogrodnik	4	2	2	Maryna Kszyszczkova			
Kowal Maciey Ogrodnik	-	2	2	Szymek Komornik			
Froncek Graczyk Ogrodnik	-	2	2	Tomek Komornik			
Woytek Ogrodnik	2		2	W Elżbiecinie			
Sobek Komornik				Matus Ogrodnik	2	1	
Matus Owczarz				Jakub Ogrodnik	-	2	2

Inwentarz wtym Folwarku Obory Staynie

Klacz cisawa stara	1	Bydło z Olszewa przygnane	
Klacz gniadych bez odmiany starych	2	Krowa czerwona jasno kwiatowata	1
Klacz masłowata w czwartym roku	1	Krowa sadograniasta zgwiżdżką na czele	1
Klaczka cisawa wdrużym roku	1	Krowa czerwona łysa pod brzuchem białą	1
Klacz cisawa w czwartym roku	1	Krowa czerwona bez odmiany	1
Konik gniady w czwartym roku	1	Krowa Siwa bez odmiany	1
Woł czarny łysy w szostym roku	1	Jałowka czerwono pstrokata z głową białą	1
Woł czerwony łysy wtym że roku	1	Jałowka czerw: łysa pod brzuchem białą	1
Woł czerwony łysy pod brzuchem białym	1	Jałowka łysa z płowa graniasta	1
Woł czerwono pstrokaty wpiątym roku	1	Jałowka czerwona łysa sama przez się	1
Byczek czerwony wdrużym roku	1	Jałowka czerwona łysa	1
Byczkow tegorocznych	3	Jałowka czerwona ciemno kwiatowata	1
Krow czerwonych łysych Paktowych	2	Jałowica mroziasto graniasta łysa	1
Krowa gniada bez odmiany Paktowa	1	Jałowica czerwona łysa pod brzuchem białą	1
Krowa czarna łysa Paktowa	1	Jałowica z płowa przekobiała łysa	1
Krowa płowa łysa pod brzuchem białą Pakt:	1	Nieuk czerwono pstry z głową białą	1
Krowa czerwona bez odmiany Pierwiastka	1	Nieuk płowy z głową pstrą	1
Krowa płowa łysa jałowa doyna	1	Nieuk płowo pstrokaty z głową białą	1
Krowa czerwona bez odmiany jałowa niedoyn	1	Nieuk płowy bez odmiany	1
Jałoszka wdrużym roku	1	Nieuk Szpakowato pstry z głową białą	1
Jałoszek tegorocznych	5	Nieuk czerwony z płowa kwiatowaty	1
Swini wszystkich młodych y starych	14	Byczek czerwono pstry nierznięty	1
Gęsi Starych 11. Gąsior 1.			
Indyczek Starych 11. Gąsior 1.			
Indyczek Starych 11. Indyk 1.			
Kur Starych 20. Kogut 1.			
Kaczek Starych 12 bez Kaczora.			

Wieś Seroki¹⁶¹

Wieżdząc do Folwarku wrota Stare złe, y starym parkanem oparkanione. Po prawey ręce Budynek, do ktorego Sieni drzwi na Zawiasach z klamką żelaznymi. Z Sieni po prawey ręce Izdebka ze drzwiami na zawiasach zklamką y haczykiem, okienek małych starych 2. wołowiu, piec kachlowy Zielony poposowany z kuminkiem, przy tey Izdebce Komora pusta. Z Sieni po lewey ręce Izba ze Drzwiami na Zawiasach z klamką y haczykiem, okien dwie z kawałkow Szklą wdrewno oprawne. trzecie drewnem zabite, piecyk Zielony kachlowy Zły, Szafa na naczynie y stoł stare, ztey Izby komora pusta. Ten Budynek cały Stary zły, słomą poszyty. Na podworzu Szpichrz z dwoygiem drzwi na zawiasach żelaznych, w iednych Skobel y Zamek. Słomą poszyty stary. Przy tym Szichrzu Stodoła o dwóch Sąsieckach ze 4 wrot, w których Skoblie 2. Skobli 2. kłó Dek 2. Stara, Poszycie na niey przez połowę nowe, przez połowę stare, Stodoła druga o trzech Sąsieckach ze 4. Wrot, zdwiema żelaznymi Kunicami poszycie

68

stare, złe drzewem popodpierane zracyi słupow pognitych. Szpichrzyk stary ze złym poszyciem zdrzwiami na Zawiasach zkłódką y skoblem żelaznymi. Owczarnia stara, poszycie na niey wcale złe, Krownia z Stajenką także stara zła. Chlewkow 5 na drob starych złych pochylonych. Karczma wtey Wsi wiezna o siedmiu przęsłach, wniewy Izba komora, drzwi dwoje na Zawiasach y hakach żelaznych starych, okien dwie dużo nadposowanych, piec zprostych kachli stary, kumin wsieni y poszycie wcale złe. Wóz Folwarczny stary zły nieokowany. Wtey wsi Chałup Chłopskich dobrych 13. Czternasta wcale zła, więc nową Chłopu budować trzeba.

	Syny	Konie	Woły		Syny	Konie	Woły
Wawrzyniec Cholewnik Gbur	1	2	3	Walnty Gamek Ogrodnik	-	2	2
Andrzej Kaczmarek Gbur	1	2	4	Walek Jezwof ogrodnik	-	2	2
Walenty Dobiesz Gbur	-	2	4	Stanisław Mroz Ogrodnik	1	2	2
Andrzej Madey Gbur	-	2	4	Michał Bieniek Czyszownik			
Jan Borek Gbur	2	2	4	Maciej Bieniek Czyszownik			
Walko Jagala Ogrodnik	1	2	2	Jozef Rybicki Szewc			
Adam Dobiesz Ogrodnik	3	2	2	Woyciech Owczarz			
Kazimirz Prusek Ogrodnik	1	2	2				

¹⁶¹ Seroki - wieś położona ok. 6,5 km od Bieżunia, obecnie w gminie Lutocin.

Inwentarz Obory, Stajni y innych Drobiazgow Folwarcznych

Klacz gniada stara	1	Jałoszka czerwona bez odmiany w 2. roku	1
Klacz kara stara	1	Wolec czerwony zgwiadką na czele w 3. roku	1
Klacz gniada po kowalu	1	Wolec gniady w tymże roku łysy	1
Klaczka myszata tegorocznia	1	Wolec gniady w tymże roku	1
Ogierek z kara gniady ¹⁶² dwulatek	1	Byk czerwony bez odmiany w drugim roku	1
Koń myszaty w czwartym roku	1	Wołow para kowalowych za dług zabranych za przeszły pośleŝy	1
Krowa czerwona łysa stara	1	Jałoszka czerwona łysa w drugim roku	1
Krowa druga czerwona łysa stara	1	Jałoszka czerwona łysa w tymże roku	1
Krowa gniada łysa nogi białe	1	Nieuczek czerwony bez odmiany w tymże roku	1
Krowa gniada łysa nogi białe	1	Byczkow czerwonych tegorocznych	3
Krowa łada z czarną łatą na szyi	1	Jałoszek czerwonych tegorocznych	2
Krowa czerwona łysa bezodmiany	1	Swini rodzaynych 3. Kiernoz ¹⁶³ 1.	
Krowa czerw. łysa sama przez się	1	Wieprzkow rocznych 3. prosiąt 5	
Krowa czerw. bez odmiany	1	Indyczek starych 3. Indyk 1	
Krowa czerwona łysa	1	Gęsi starych 6. Gąsior 1	
Jałowica gniado łysa w trzecim roku	1	Kaczek starych 10. Kaczor 1	
Jałowica łada w czwartym roku	1	Kur starych 14. Kogut 1	
Wolec czerwono kwiatowaty w 3. roku	1		
W tym Folwarku na Zimę Zyta wysiano Korcy N ^o . 50			

Wieś Moynowo¹⁶⁴

Wiedzaiąc do Folwarku wrota bardzo złe, wkoło płot zerdziany. wchodząc do Budynku drzwi na Zawiasach zklamką żelaznymi. Z Sieni po prawey ręce Izba ze dwoygiem drzwi na Zawiasach z Skoblem y klamką, okien 2. wktorych Szyb p-otłuczonych 14. Piec prosty kachlowy. ztey Izby Komora na mleczno. Po lewey ręce druga Izba z Alkierzem otrzech drzwiach na zawiasach z Skoblami żelaznymi, okien 4 nadpsowanych, piec kachlowy zielony zkuminkiem, Stoł Stary y Szafa na naczynie. Z Sieni wschody na gorę ze drzwiami na Zawiasach z Skoblem y kłodką, kuchnia z kuminem zgliny wylepionym, wktorym kocietek mały miedziany. Ten Budynek wszy-

¹⁶² Zkara gniady - ciemnobrązowy z czarną grzywą i ogonem.

¹⁶³ Kiernoz - młody knur.

¹⁶⁴ Moynowo (Mojnowo) - wieś położona ok. 8 km od Bieżunia, obecnie w gminie Lutocin.

stek niedawno postawiony, słomą dekowany¹⁶⁵. Idąc do gumna¹⁶⁶ po prawey ręce Staynia, wktorey Stajenka z Sieczkarnią małą, po lewey ręce krownia z przegrodą na cieleća przestawiona. Szpichrz stary wcale zły z pułapem obalonym, kawa na Sochach¹⁶⁷ stara zła z podgniłymi słupami. Stodoła o trzech Sásiekach ze czterema wrot, w ktorych Skoblic dwie, Skobli dwa, Owczarnia ze dwoygi drzwi niedawno postawiona. Wtym Folwarku wysiano Zyta Korcy 54. Cwierc 1. Pszenicy Korcy 3. Wtey Wsi Chałup Chłopskich trzy niedawno pobudowanych, ośm zaś Złych starych, tak iż zaraz nowego budowania potrzeba. Woz Folwarczny Parokorny niekowany, Szle parciane.

	Syny	Konie	Woły		Syny	Konie	Woły
Szymon Karczmarz	3	2	4	Adam Szwarzadzki	-	2	2
Maciej Puszcz	-	2	4	Kazimirz	3	1	2
Sołtys Prusak	-	2	4	Michał Spychała Gbur	-	2	2
Jożef Przybysz	3	-	1	Antoni Kowal	2	-	-
Tomasz Mrozek	2	2	3	Jan Deja Owczarz			
Franciszek Krzywda	2	2	3				

Inwentarz Stayni Obory y innych Drobiazgów Folwarcznych

Klacz Siwa Stara ze zrzebiczką	2	Zrzebiec Izabelowy ¹⁶⁸	1
Klacz Gniada bez odmiany ze zrzebiczką	1	Zrzebiec gniady	1
Klacz dereszowata ze zrzebiczką	1	Zrzebiec cisawy	1
Klacz kara ze zrzebiczką	1	Zrzebiec Szpakowaty	1
Klacz gniada ze zrzebiczką z gwiazdą	1	Zrzebiec kary	1
Klacz masłowata ze zrzebiczką	1	Zrzebiec Cisawy	1
Klacz Siwa ze zrzebiczką	1	Zrzebiec wilczaty ¹⁶⁹	1
Klacz Siwa pstrokata ze zrzebiczką	1	Zrzebiec płowy	1
Klacz gniada z norzycą ¹⁷⁰	1	Zrzebiec karo pstrokaty	1
Klacz gniada	1	Zrzebiec kary	1
Klacz kara	1	Krowa biała pstra Paktowa	1

¹⁶⁵ Dekowany - przykryty dachem strzechą ze słomy.

¹⁶⁶ Gumno - budynek, w którym składa się zboże przed wymłóceniem, stodoła.

¹⁶⁷ Socha - w dawnych konstrukcjach dachowych rozwidlony przy końcu słup przytrzymujący poziomą belkę.

¹⁶⁸ Izabelowy - o sierści barwy złotawo-kremowej, od ciemnej przez różne odcienie złota do bardzo jasnej, kremowej oraz grzyw i ogonie konopiastej lub białej.

¹⁶⁹ Wilczaty - o sierści barwy podobnej do sierści wilka, szarozółty.

¹⁷⁰ Norzyca - ropne zapalenie skóry i tkanki podskórnej, występujące w kłębie konia z wytworzeniem się przetok ropnych.

Klacz gniada pstrokata	1	Krow czerwonych łysych Paktowych	4
Klacz gniada po pstrokatey	1	Krowa bura ¹⁷¹ łysa Paktowa	1
Klacz myszato pstrokata	1	Krowa płowa łysa Paktowa	1
Klacz gniado jasna	1	Krowa czerwona łysa Paktowa	1
Klacz gniada Słepa	1	Krowa czerwona bez odmiany pierwiastka	1
Klacz gniada mała	1	Krowa czerwona łysa nogi białe Paktowa	1
Klacz kara	1	Krow czerwonych łysych Pierwiastek	4
Klaczka cisawa łysa nogi wszystkie białe	1	Krowa czerw. bez odmiany jałowa doyna	1
Klaczka Siwo pstrokata	1	Krowa czerwona łysa jałowa doyna	1
Klaczka wilczato pstrokata	1	Krowa płowa pstra jałowa niedoyna	1
Klaczka wilczata	1	Jałozek czerwonych łysych	6
Klaczka gniada z gwiazdką	1	Jałozek czerwonych wypustkow	8
Zrzebic gniadych	2	Jałozka czerwono pstra tegoroczna	1
Koń wilczaty robotni	1	Swini wszystkich młodych y starych	24.
Jałozek czerwonych łysych tegoricznych	3	Indycek starych	6.
Jałozka czerwona bez odmiany tegoroczna	1	Indyk	1
Stadnik bury łysy	1	Gęsi starych	6.
Nieukow czerwonych łysych	6	Gąsior	1
Byczkow czerwonych łysych wypustkow	5	Kaczek 10. Kaczor 1.	
Byczkow czerw. łysych tegorocznych	3	Kur starych 14. Kogut 1.	
Byczek czerw. bezodmiany tegoroczni	1		
Byczek czerwono pstry tegoroczni	1		

69

Wieś Swajęcín¹⁷²

	Synty	Konie	Woły		Synty	Konie	Woły
Adam Sołtys	2	2	2	Walenty Rybka	2	2	3
Paweł Rosch	4	2	4	Woyciech Balas	1	2	4
Rybka	2	2	4	Walenty Gapa	1	2	2
Woyciech Garnek	-	2	4	Michał Kosin	1	1	2
Matus Gapa	1	2	4	Wasiek Jozwof	-	1	4
Jozef Sęk	1	-	2	Błazey Bartek	-	2	4
Szczepan Budzich	-	2	4	Piotr Kępka	1	2	4

Wtey wsi Chałup Chłopskich dobrych ośm, cztery wcale złych.

¹⁷¹ Bura - ciemnoszara z odcieniem brunatnym.

¹⁷² Swajęcín (Swojęcín) - wieś położona ok. 6 km od Bieżunia, obecnie w gminie Lutocin.

Wieś Żuromin¹⁷³

Wieżdząc do Folwarku wrota z fortką parkanem opasane. Wchodząc do Budynku niedawno z starego drzewa wybudowanego gontami pobitego drzwi na Zawiasach zklamką żelazną. Po prawey ręce Izba przegrodą, piec zielony kachlowy. Kumin murowany, okien 4 wołów oprawne¹⁷⁴, w nich Szyb potłuczonych 4. drzwi troje na Zawiasach z zaszczepkami żelaznymi, Stolik mały y szafa. Po lewey ręce Izba kuchenna z przegrodą, drzwi troje na zawiasach z zaszczepkami, okien 4 Wnich szyb potłuczonych 36. Piec zielony kachlowy stary, kumin murowany. Wsieni okien 3. Bez kwater, czwarte zkwaterami. Z Sieni na gorę wschody ze drzwiami na biegunach drewnianych. Wchodząc do gumna wrota na biegunach, przy nich po prawey ręce stajenka z starego drzewa niedawno przestawiona i po lewey zaś ręce Szopa od bydła także z starego drzewa przestawiona, przy ktorey Stodoł dwie nowych o 4 Sąsiekach, drzwi 4. Ze dwiema Skoblami y 2. Skoblicami. Przy tych Stodoła także nowa ze czworgiem drzwi ze 2. skoblami żelaznymi odwoch klepiskach, między którymi Szpichrz ze trojgiem drzwi, iedne na zawiasach żelaznych z Skoblem y kłodką, a dwoje na stodoły zabite. Owczarnia niedawno postawiona. Chlewkow na Drob 5 niedawno także postawionych. Przy wrotach Z przyiazdy Browar Swiežo wybudowany, do którego wchodząc drzwi na Zawiasach żelaznych, wnim kociel wielki ieden, drugi mały od warzenia chmielu, kadź iedna od piwa, druga od Zacieru nowe, trzecia stara zła także od Zacieru, kotlina wcale zła, kumin zgliny wylepiony. Z tego Browaru Izba do Słodu wyrabiania, wniew tok¹⁷⁵ do zalewania Słodu stary zły, piec kachlowy prosty z kuminem drzwi dwoje na zawiasach żelaznych, okien 2. nadpsowanych ztey Izby ozdownia z piecem murowanym. Wtey Wsi Chałup Chłopskich 13. pięć dobrych ośm zaś starych złych zgruntu restauracyi potrzebujących. Karczma wiezna o 4 przęsłach, wniew Izba wielka z komorą na przedzie, w ktorey okien dwie przez większą część popsowanych, Piec kachlowy, stary zły na poł rozpadły. Kumin zgliny wylepiony. natył Izdebka z komorą dla goscia, drzwi dwoje na Zawiasach, okno 1. wnim Szyb potłuczonych 9. ta karczma dranicami pobita starymi po części nadgnięmi. Woz folwarczny wołowy nieokowany. Siekiera iedna, kosa od Sieczki iedna, Sierzp ieden cały, drugi złamany.

¹⁷³ Żuromin - w 1735 roku wieś, obecnie miasto, stolica powiatu żuromińskiego, 12 km od Bieżunia.

¹⁷⁴ Wołów oprawne - oprawne w ołów.

¹⁷⁵ Tok - koryto z wyżłobionego, drewnianego kłoca.

	Synty	Konie	Woły		Synty	Konie	Woły
Banach Kruczkowicz	2	-	4	Jan Kurek	-	-	4
Grzela Swigon	1	2	2	Łukasz Kowal	1	-	2
Woyciech Kruczkowicz	2	-	1	Wdowa...	-	-	-
Łukasz Grzelak	-	-	4	Jozef Mroz	1	-	4
Szymon Bartkowicz	3	-	4	Andrzej Bartkowicz	4	-	4
Jan Olewniczak	1	-	2	Jan Grzybicki Czyszownik			
Walek Browarny	-	-	4	Szymon Szewc z Bieżunia			
Jakub Kapera	-	-	4	Tomasz Biera Krawiec na			
Jan Bednarczyk	4	-	4	usłudze Dworskiej			
Jakub Kozieł	3	-	4	Woyciech Owczarz			

Inwentarz Stajni, Obory y innych Drobiazgow Folwarcznych

Ogier Skara gniady w trzecim roku	1	Jałowka płowa wypustka	1
Koń pstokaty stary	1	Jałowka czerw. bez odmiany wypustka	1
Klacz czerwono pstrokata w 8. roku	1	Dwa wolce czerw. łyse wczwartym roku	2.
Klacz stara gniada w piątym roku	1	Dwa wpustki czerwone łyse	2
Klacz kara sama przez się w 5 roku	1	Byczek czerwony łysy latosek	1
Klacz kara stara kulawa ze Zrzebiczką	1	Byczkow czerw. pod brzuchem białych latoskich	2
Klacz kara ze Zrzebiczką takową	1	Byczek czerwony sam przez się latosek	1
Klacz gniada w osmym roku	1	Swinia pstra z prosięciem małym	1
Krowa łysa czerwona pod brzuchem pstra	1	Wieprz dwuletni	1.
Krowa gniada bez odmiany Paktowa	1	Kierda ¹⁷⁶	1.
Krowa czerw. łysa pod brzuchem biała Pakt.	1.	Wieprzkow roczniakow	4.
Krowa płowa łysa Paktowa	1	Prosiąt tegorocznych	3.
Krowa płowa kwiatowata Paktowa	1	Indyczkow starych 10. Indyk 1.	
Krowa płowa bez odmiany Pakt. wzięta za dług	1	Gęsi starych 10. Gąsior 1.	
Krowa czerwona łysa Paktowa	1	Kaczek starych 10. Kaczor 1.	
Krowa czerw. łysa bez odmiany Paktowa	1	Kur starych 10. Kogut 1.	
Krowa czerwona łysa Paktowa	1	Bydło z Olszewa przygnane	
Krowa czerwona łysa pod brzuchem		Krowa płowa łysa rog lewy strącony	1.
biała jałowa doyna	1	Krowa płowa bez odmiany	1.
Krowa płowa bez odmiany jałowa doyna	1	Krowa czarna łysa	1.
Krowa czerw. łysa nogi białe jałowa	1	Krowa wisniowa ze 3 gwiazdkami na łysinie	1.
Krowa czerwona łysa jałowa niedoyna	1	Krowa pstra łysa	1.
Krowa czerwona kwieciasta jałowa	1	Krowa Siwa brewiasta doyne wszystkie	1

¹⁷⁶ Kierda - wieprz.

Krowa gniada bez odmiany jałowa nie-
doyna wzięta za dług za przeszłej pośeŝy

Krowa graniasta łysa jałowa

1.

Krowa pstra młoda jałowa 1. Jałozka brewiasta 1. Jałozka graniasta łysa 1.

W Ołowce Chałupa Chłopska stara z Stodołą y chlewkami starymi, wnicy owczarz
mieszka.

70

Wieś Chamsk¹⁷⁷

Wiedzając do Folwarku wrota stare parkanem opasane, Budynek o dwóch Izbach trzech Komorach, dwóch oknach nadpsovanych, piec stary zły. ten Budynek dawno-
ścią czasu wcale zruinowany zły, y pułap zapadły. Przy nim Chlewkow dwa starych
Na przeciwko tego Budynku staynia z krownią starą, Szpichlerzyk ze drzwiami
na Zawiasach zelaznych z skoblem y kłodką stary. Owczarnia stara na iedną stro-
nę nachylona. Stodoła stara otrzech sąsiekach ze 4. Drzwi ze 2. Kunicami ze-
laznymi, Słupy pod nią przygniły, y poszycie ladaco¹⁷⁸. Stodoła druga ze dwie-
ma Sąsiekami o dwoygu drzwi y kunicą iedną żelazną, poszycie naniey złe.
bo przez nią wszędzie ciecze. Szopa na bydło stara już pochylona y poszycie sta-
re złe. Chałup Chłopskich wtey wsi N° 9. Ztych dobrych trzy, sześć starych
złych. Woz Folwarczni niedawno uporządzony niekowany. na tym Folwarku
Zyta na Zimę wysiano 85 Korcy.

	Syny	Konie	Woły		Syny	Woły
Jan Mielczarz	1	1	4	Marcin Wysocki	3	2
Tomasz Kazimirzak	4	1	4	Adam Manista	-	-
Szymon Rybak	2	1	4	Walenty Hilary	2	2
Walenty Łysiak	2	1	4	Mikołay Wozny	1	2
Walek	-	1	4			

Inwentarz Stayni Obory y innego Drobu Folwarcznego

Koń kasztanowaty stary Słepy	1	Wypustek siwy łysy	1
Koń kasztanowaty stary	1	Wypustek płowy łysy	1
Klacz kasztanowata stara	1	Nieuczek siwy dwulatek	1
Klacz gniada stara	1	Jałowica mroziasta trzecim roku	1
Krowa czerwona łysa Paktowa	1	Jałowica płowa z gwiazdką na czele	1

¹⁷⁷ Chamsk - wieś położona ok. 11 km od Bieżunia, obecnie w gminie Żuromin.

¹⁷⁸ Ladaco - byle jakie, marne.

Krowa biała pstra rosła paktowa	1	Jałoszka czerwona łysa w drugim roku	1
Krowa dwie płowych łysych paktowych	2	Jałoszka roczniaczka czerwona łysa	1
Krowa czerwona bezodmiany paktowa	1	Jałoszka płowo kwiatowata roczniaczka	1
Krowa rosła płowa zgwiazdą na czole Pakt.	1	Owiec starych rodzajnych ¹⁷⁹	8
Krowa czerw. kwiatowata pod brzuchem białą pierwiastka	1	Skopow ¹⁸⁰	18
Krowa czerwono graniasta jałowa doyna	1	Jarlikow ¹⁸¹	2
Krowa płowo graniasta jałowa doyna	1	Jagniat ¹⁸²	4
Krowa czerwona pod rogami kwiatowata jałowa doyna	1	Swini starych	3
Krowa płowa jałowa niedoyna	1	Kierda 1. Prosiaków wiekszych	4
Krowa płowa łysa pod brzuchem biała Pakt.	1	Wieprzkow mniejszych	3
Buhajek ¹⁸³ młody siwy	1	Indyczek Paktowych	10
Wolec płowy łysy w czwartym roku	1	Indyk stary	1
Wolec czerwony sam przez się w tymże roku	1	Kaczek starych	8
Wolec czerwony łysy na krzyżu y pod brzuchem biały	1	Kaczor stary	1
Wolec czerwony łysy w czwartym roku	1	Gęsi starych	4
Byczek płowy łysy roczniak	1	Gąsior	1
		Kur starych	8
	Kogut		1

Wieś Karnyszyn¹⁸⁴

Z Przyjazdu do Folwarku wrota na biegunach złe, około tych parkan stary. Wchodząc do Budynku drzwi do Sieni na Zawiasach y hakach zelaznych. Z Sieni do Izby po prawey ręce drzwi na Zawiasach, w ktorey piec zielony stary, kuminek murowany, Szafa Stolarską robotą, Stoł stary, okien trzy wołow oprawne, przy tey Izbie Izdebka mała, wktorey drzwi troje na zawiasach z kłódką, Skoblem, y wrześciadzem Zelaznymi, okno iedno, kuminek murowany. Po lewey ręce z Sieni Izba pusta, drzwi do niey na Zawiasach Żelaznych, okien, ani pieca niemasz. Kumin murowany. Z tey Izby komora, do niey drzwi na zawiasach z skoblem y

¹⁷⁹ Rodzajny (rodzajny) - rozmnażający się.

¹⁸⁰ Skop - kastrowany baran.

¹⁸¹ Jarlik (jarlak) - młode owcy od 3,5 miesiąca do 1 roku płci żeńskiej.

¹⁸² Jagniak (jagnię) - młode owcy przed osiągnięciem dojrzałości płciowej w wieku kilku miesięcy do jednego roku.

¹⁸³ Buhajek - przeznaczony do rozplodu samiec bydła domowego.

¹⁸⁴ Karnyszyn (Karniszyn) - wieś położona 2 km na północ od Bieźunia, w gminie Bieźuń, w latach 1519 - do ok. 1650 miasto.

kłodką, okno deskami zabite, w kuchni drzwi dwoye jedne na zawiasach Żelaznych, drugie na biegunie. Ten wszytek Budynek drzewem popodpierany y poszycie złe. Krownia z przegrodą na ciełeta ze dwoygiem drzwi. Idąc do gumna wrota na biegunach po prawey ręce obory nowopostawione, owczarnia stara ze złym poszyciem. Stodoła o trzech Sąsiekach, o czworgu wrot z dwiema Skoblami y wrzeczadzami y dwiema kłodkami. Item Stodoła o jednym klepisku wniewy wrot 2. Z kuną żelazną. wtey Stodole Szpichrz w Sąsieku, drzwi do niego na Zawiasach z Skoblem, wrzeczadzem y kłodką, w tym Szpichrzu pałpu nie masz. Wóz Folwarczny parokenny, Szle parciane. wtey wsi Chałup chłopskich 12. dziewięć dobrych, a trzy złych. Natym Folwarku na Zimę zyta wysiano Korcy 38. Wiertlow¹⁸⁵ 2.

Karczma na końcu wsi wiezna¹⁸⁶ zdwoygiem wrot na biegunach. do Izby drzwi na Zawiasach y hakach żelaznych, okien 2. wdrewno oprawne, piec kachlowy stary zły, kuminek wylepiony, Stoł stary, komora z dwoygiem drzwi na biegunach z wrzeczadzem y skoblem, karczma ta wscianach y poszyciu ze wszytkim zła. Młyn należący do Folwarku Karnyszyńskiego na Strudze¹⁸⁷ Lucie¹⁸⁸, przy którym groble potrzebują reparacyi. w tym młynie Młynica¹⁸⁹ stara wcale zła, koł 2. wałow 2. z 4, refami, czopow 4. panew 2. paprzyc 2. wrzecion 2. Cew¹⁹⁰ 2. ze czterema refami, Skrzyń 2. Koszow 2. Drzwi 2. na biegunach. Izba z komorą, w ktorey piec prosty kachlowy, okien 3. w ołowiu, drzwi troje, Szpichlerzyk, stodoł 2. Ten Budynek Sam Sobie Młynarz wystawił.

	Syny	Konie	Woły		Syny	Konie	Woły
Grzela Gbur	2	2	4	Piotr Muskat	4	-	2
Tomasz Gbur	1	1	4	Maciek Kwiatek	1	-	2
Wawrzyniec Gbur	2	2	4	Maciek Dziurliż	2	-	-
Jakub Perzyk Gbur	1	2	4	Piotr Zadrozny	2	-	2
Jacek Świątek	-	2	4	Stanisław Owczarz	-	2	2
Wdowa Kłoskowa	-	-	2	Krecieżowska wdowa	1	-	-
Jan Reska	-	2	2				

¹⁸⁵ Wiertel - miara ciał sypkich i ciekłych.

¹⁸⁶ Karczma wiezna - wjazdowa, pełniąca funkcję zajazdu, posiadająca pomieszczenia dla koni i powozów.

¹⁸⁷ Struga - mała rzeczka.

¹⁸⁸ Luta - niewielka struga dorzecza Narwi, lewy dopływ Wkry o długości ok. 10 km. Wypływa na zachód od wsi Strzeszewo i płynie na południe, równolegle do Wkry. Płynie głównie terenami niezabudowanymi, a jedyną miejscowością przez którą przepływa jest Karniszyn. Do Wkry wpada naprzeciwko wsi Siczarz.

¹⁸⁹ Młynica - budynek, w którym jest umieszczony młyn.

¹⁹⁰ Cewa - koło młyńskie złożone z dwóch równoległych krążków, połączonych prostopadłe do nich ułożonymi szczeblami.

Inwentarz Stajni, Obory y innego Drobu Folwarcznego

Koni karych	2	Krow pływych Paktowych	2
Koń gniady	1	Krowa graniasta Paktowa	1
Klacz Izabelowata	1	Krowa czerwona łysa Paktowa	1
Klacz Masłowtych	2	Krow czerwonych łysych pierwiastek	2
Klaczka Masłowata w pierwszym roku	1	Krow siwych cielnych	2
Krow Siwych Paktowych	2	Krow siwych jałowych niedoynych	2
Krow czerwonych łysych jałowych	3	Jałozka płowa łysa wypustka	1
Krowa jałowa płowa	1	Jałozka płowa sama przez się	1
Stadnik czerwony łysy w 5 roku	1	Jałozek czerwonych łysych wypustek	3
Wolcow gniadych łysych wpiątem roku	2	Wieprz	1
Wolec Siwy w tymże roku	1	Kierdakow	3
Jałowic gniadych łysych w trzecim roku	3	Swini zprosiętami	3
Jałowica gniada łysa w drugim roku	1	Swini bez prosiąt	2
Jałówek czerw. łysych w drugim roku	2	Gęsi starych 9. Gąsiorow 2.	
Jałowka płowa łysa w drugim roku	1	Kaczek starych 8. Kaczorow 2.	
Nieuczek czerwony łysy w tymże roku	1	Kur starych 9. Kogut 1.	
Byczek czerwony łysy wypustek	1		
Byczek płowy	1		
Byczek czarny łysy wypustek	1		

71

Opisanie Karczmy w Lutocinie¹⁹¹

Z pod wystawy¹⁹² wchodząc do Sieni drzwi na zawiasach zklamką żelazną, drugie na wieś, ztemże. Wchodząc do Izby drzwi na Zawiasach klamką y antabą żelazną. Wtey Izbie okien 2. pod wystawę, w których Szyb potłuczonych 15. okno trzecie na pole wdrewno z kawałkow szkła oprawne. Stoł długi zbalow Zydel¹⁹³ takiż, ława z tarcic za stołem, piec prosty y zkuminem. podłoga z tarcic. Z tey Izby Komora o dwoygu drzwiach na Zawiasach żelaznych. Na tey Karczmy dekowanie rzadkie, bo mieyscami przecieka.

Jan Kaniewski
I.O. Xięzney Jeymści

Mikołai Trzcieski BGP¹⁹⁴...
Bartłomij Myslinski...

¹⁹¹ Lutocin - wieś położona 9 km od Bieżunia, siedziba współczesnej gminy Lutocin.

¹⁹² Wystawa - część budynku wysunięta ku przodowi, weranda, ganek, facjata.

¹⁹³ Zydel - prosty drewniany stołek lub ławka z poręczą.

¹⁹⁴ BGP - Burgrabia Płocki.

Officium peren[n]us Castrensis Capitt[aneatus] Plocensis. Ad oblationem
G[enerosi] Joannis Troianski inventarium seu statum [skreślone: bonorum]
oppidi Biezun cum attinentibus villis reprodu-
centis ad acticandis actisque peren[n]us ingrossandis suscepit
in tenore sequenti inseratis.

Sub actu f[eria] 6 in crastino f[esti] Nat[iv]it[at]is G[loriosissimae] V[irginis] Mariae
A[nno] D[omini] 1735 [9 IX 1735].

Tłumaczenie tekstu łacińskiego:

Urząd wieczysty zamkowy starostwa płockiego. Na przedłożenie szlacheckiego Jana Trojańskiego inwentarz czyli stan [skreślone: dóbr] miasta Biezuń z przynależnymi wsiami skopiowany do akt i akt wieczystych wciągnięty, w brzmieniu przytoczonym wpisany. Działo się dnia szóstego nazajutrz po święcie Narodzenia Najświętszej Panny Marii Roku Pańskiego 1735 [9 IX 1735].

---

¹⁹⁵ Kommißarz (komisarz) - zarządzający dobrami ziemskimi, administrator, rządca.